

ΣΥΣΤΑΣΗ

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΜΑΙΩΝ – ΜΑΙΕΥΤΩΝ

ΣΕ ΤΕΧΝΗΤΗ ΔΙΑΚΟΠΗ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗΣ

Εισαγωγή

Η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής, θεωρώντας σημαντικό σχετικό ερώτημα που της υποβλήθηκε από τον κ. Μ. Μώρο, πρόεδρο του Συλλόγου Μαιών – Μαιευτών Ναυπλίου, εξέτασε το ζήτημα της συμμετοχής μαιών και μαιευτών σε επεμβάσεις τεχνητής διακοπής της εγκυμοσύνης, που διενεργούνται νομίμως σε δημόσιες ή ιδιωτικές νοσηλευτικές μονάδες. Ειδικότερα, υπάρχει προβληματισμός ως προς το εάν μπορεί μία μαία ή ένας μαιευτής να απέχει από την υποβοήθηση τέτοιων επεμβάσεων, για συνειδησιακούς λόγους.

Η Επιτροπή οργάνωσε σχετικά ακρόαση της κας Π. Παναγή, προέδρου του Συλλόγου Μαιών – Μαιευτών Αθηνών, και ζήτησε τις απόψεις του κ. Γ. Κρεατσά, Καθηγητού Γυναικολογίας και Διευθυντού της Β΄ Μαιευτικής και Γυναικολογικής Κλινικής στο «Αρεταίειο» Νοσοκομείο της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Τα δεδομένα

Στη χώρα μας, η τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης είναι επιτρεπτή από τον νόμο, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Έτσι, κατά το σχετικό άρθρο 304 παρ. 4 του Ποινικού Κώδικα, μπορεί να διενεργηθεί α) *ελεύθερα*, έως τη δωδέκατη εβδομάδα εγκυμοσύνης, β) εάν έχουν διαπιστωθεί ενδείξεις σοβαρής ανωμαλίας του εμβρύου

«που επάγονται τη γέννηση παθολογικού νεογνού», έως την εικοστή τετάρτη εβδομάδα της εγκυμοσύνης, γ) εάν υπάρχει «αναπότρεπτος κίνδυνος» για τη ζωή της εγκύου ή κίνδυνος «σοβαρής και διαρκούς» βλάβης της υγείας της, χωρίς χρονικό περιορισμό και δ) εάν η εγκυμοσύνη είναι αποτέλεσμα βιασμού ή άλλων εγκληματικών πράξεων, έως την δέκατη ένατη εβδομάδα της.

Για όλες αυτές τις περιπτώσεις, ο νόμος προβλέπει υποχρεωτικά α) *συναίνεση* της εγκύου (ή ενός από τους γονείς της, όταν είναι ανήλικη) και β) η επέμβαση να διενεργείται *«από γιατρό μαιευτήρα – γυναικολόγο με τη συμμετοχή αναισθησιολόγου σε οργανωμένη νοσηλευτική μονάδα».*

Η συμμετοχή στη διαδικασία αυτής της επέμβασης μαίας ή μαιευτού, προκειμένου να υποβοηθηθεί η ιατρική πράξη, είναι απαραίτητη, ιδίως όταν η διακοπή της εγκυμοσύνης διενεργείται σε σχετικά προχωρημένο στάδιο, οπότε συνιστά χειρουργική επέμβαση. Ο ιατρός έχει, εν προκειμένω, την ευθύνη της ορθής εκτέλεσης της πράξης, σύμφωνα με τους κανόνες της επιστήμης και τα διδάγματα της πείρας, συνεπώς η μαία ή ο μαιευτής υπόκεινται στις συναφείς εντολές και οδηγίες του.

Δεν αποκλείεται, ωστόσο, η μαία ή ο μαιευτής να αρνούνται να δεχθούν την υποβοήθηση μιας τέτοιας επέμβασης για λόγους θρησκευτικών ή ευρύτερα ηθικών πεποιθήσεων. Η αντίρρησή τους αυτή συγκρούεται τόσο με τη γενική υποχρέωση συμμόρφωσης προς τις εντολές του ιατρού, όσο και με την ικανοποίηση ενός νόμιμου συμφέροντος της γυναίκας που κυοφορεί.

Θα πρέπει να υπομνησθεί, ότι η ισχύουσα νομοθεσία προβλέπει σχετικά την περίπτωση αντίρρησης, που μπορεί να εκφρασθεί είτε από ιατρό (άρθ. 2 παρ. 5 του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας – ν. 3418/2005¹) είτε από νοσηλεύτη (άρθ. 20 εδ. β' του Κώδικα Νοσηλευτικής Δεοντολογίας – π.δ. 216/2001²).

¹ Κατά το άρθρο 2 παρ. 5 του ν. 3418/2005: «Ο ιατρός, επικαλούμενος λόγους συνείδησης, έχει δικαίωμα να μη μετέχει σε νόμιμες ιατρικές επεμβάσεις στις οποίες αντιτίθεται συνειδησιακά, εκτός από επείγουσες περιπτώσεις».

² Κατά το άρθρο 20 εδ. β' του π.δ. 216/2001: «Σύμφωνα με τη νοσηλευτική ηθική, ο νοσηλευτής εξαιτίας των προσωπικών του πεποιθήσεων έχει τη δυνατότητα αποχής από τη διαδικασία αναπαραγωγής ή διακοπής της κύησης».

Προτάσεις

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, η Επιτροπή κρίνει τα εξής:

1. Η αντίρρηση συμμετοχής σε ιατρική πράξη για λόγους συνείδησης, αποτελεί θεμιτή εκδήλωση της θεμελιώδους ελευθερίας της συνείδησης και της έκφρασης, ενδεχομένως δε και της θρησκευτικής ελευθερίας. Οι ελευθερίες αυτές, συνιστώντας κρίσιμες ηθικές αξίες σε μια δημοκρατική κοινωνία, έχουν στη χώρα μας μακρά παράδοση συνταγματικής κατοχύρωσης. Η μαία ή ο μαιευτής που αρνούνται να συμπράξουν στη διενέργεια τεχνητής διακοπής της εγκυμοσύνης, προβάλλουν, πρωτίστως, την αξίωση σεβασμού ενός συνταγματικού τους δικαιώματος. Η αξίωση αυτή είναι ισχυρή, ανεξάρτητα από το αν η μαία ή ο μαιευτής εργάζονται σε δημόσια ή σε ιδιωτική νοσηλευτική μονάδα, δεδομένου ότι η ελευθερία της συνείδησης και η θρησκευτική ελευθερία δεν υπόκεινται σε ιδιαίτερο περιορισμό, απορρέοντα από μόνη την ιδιότητα του δημόσιου υπαλλήλου.

2. Η ελευθερία αυτή, πάντως, δεν είναι απόλυτη. Συναντά ένα όριο, εκεί που διακυβεύονται εξ ίσου σημαντικές αξίες, ιδίως μάλιστα *θεμελιώδη δικαιώματα* άλλων προσώπων. Τέτοιες είναι, κατ' εξοχήν, *η ζωή και η υγεία* γυναικών, που τίθενται σε κίνδυνο από μια κυοφορία. Η τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης συνιστά, στις περιπτώσεις αυτές, θεραπευτική πράξη που, αν δεν διενεργηθεί, τα αντίστοιχα δικαιώματα κινδυνεύουν να αναιρεθούν. Το ίδιο ισχύει και για την *αξιοπρέπεια* της γυναίκας, που επίσης κινδυνεύει να αναιρεθεί όταν η εγκυμοσύνη είναι αποτέλεσμα εγκληματικής πράξης εις βάρος της. Σε αυτές τις περιπτώσεις, κατ' εξοχήν, η Επιτροπή θεωρεί ότι η συνειδησιακή αντίρρηση υποχωρεί και η μαία ή ο μαιευτής έχουν υποχρέωση να συμπράξουν, εφ' όσον δεν είναι εφικτή η έγκαιρη αντικατάστασή τους.

3. Η διακοπή της εγκυμοσύνης λόγω ενδείξεων σοβαρής ανωμαλίας του εμβρύου, όπως και η «ελεύθερη» διακοπή της εγκυμοσύνης, έως τη δωδέκατη εβδομάδα της, συνδέονται, επίσης, με θεμελιώδη δικαιώματα της εγκύου, όπως η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας ή η ίδρυση οικογένειας. Και στις εν λόγω

περιπτώσεις, η Επιτροπή κρίνει ότι η μαία ή ο μαιευτής δεν δικαιούνται να αρνηθούν, όμως μόνον εάν συντρέχει λόγος κατεπείγοντος (πέραν της πιθανότητας επιγενόμενου κινδύνου για τη ζωή ή την υγεία της εγκύου, και όταν π.χ. εξαντλείται η προθεσμία που τάσσει ο νόμος για τη διενέργεια της πράξης).

4. Κατά την Επιτροπή, πάντως, ο σεβασμός της ελευθερίας της συνείδησης και της θρησκευτικής ελευθερίας επιβάλλει, οποτεδήποτε εκφράζεται παρόμοια αντίρρηση, να εξαντλούνται τα περιθώρια αναζήτησης από τον υπεύθυνο ιατρό άλλης διαθέσιμης μαίας ή μαιευτή στη νοσηλευτική μονάδα, προκειμένου να διενεργηθεί η πράξη.

5. Η ρητή πρόβλεψη στη νομοθεσία του δικαιώματος αντίρρησης νοσηλευτών για συνειδησιακούς λόγους, καλύπτει και την περίπτωση των μαιών / μαιευτών, όπως προκύπτει από την έννοια του «νοσηλευτικού προσωπικού» του ισχύοντος ν. 1579/1985. Η εν λόγω πρόβλεψη, πάντως, είναι ορθό να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα της ανωτέρω ανάλυσης, ώστε να καταστούν σαφή τα όρια του συγκεκριμένου δικαιώματος.

Αθήνα, 11 Σεπτεμβρίου 2013